

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o kvalite služieb poskytovaných v oblasti kariérového poradenstva v základnej škole v školskom roku 2019/2020

Úloha so zvýšenou pozornosťou sa plnila počas komplexných inšpekcií v 31 plnoorganizovaných základných školách (ZŠ). Jej cieľom bolo zistiť mieru zabezpečenia podmienok pre kariérové poradenstvo, posúdiť vytvorený systém poskytovania poradenstva a informácií žiakom a ich zákonným zástupcom a zároveň posúdiť účinnosť systému kooperácie a participácie s inými subjektami pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce. Informácie o kvalite poskytovaných služieb v oblasti kariérového poradenstva sa získavali prostredníctvom rozhovorov s výchovným/kariérovým poradcom, s náhodne vybranými žiakmi, štúdiom príslušnej dokumentácie, zadaním dotazníkov. Žiaci 8. a 9. ročníka (1 267) mali príležitosť vyjadriť v dotazníkoch svoje názory na úroveň a prínos poradenskej činnosti poskytovanej kariérovým poradcom a odbornými zamestnancami zariadenia CPPPaP. Výchovní/kariéroví poradcovia v dotazníkoch posudzovali spoluprácu so zákonnými zástupcami žiakov, so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie (CPPPaP) a s inými subjektmi pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce.

Zabezpečenie personálnych, priestorových a materiálno-technických podmienok pre realizáciu kariérového poradenstva v plnoorganizovaných školách

Kariérové poradenstvo v 28 plnoorganizovaných ZŠ vykonávali pedagogickí zamestnanci, ktorí boli súčasne ustanovení do funkcie výchovného poradcu, v 3 ZŠ¹ ustanovili samostatnú funkciu výchovného i kariérového poradcu. Všetci, okrem jedného poradcu², spĺňali kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti. Ich aprobačné predmety boli z rôznych vzdelávacích oblastí spoločenskovedného i prírodovedného zamerania. Funkciu vykonávali prevažne viacero rokov, mali možnosť poznať žiakov školy i špecifiká sociálneho a kultúrneho prostredia, z ktorého pochádzali. Pre výkon svojej poradenskej činnosti nemalo 26 % poradcov zabezpečené optimálne pracovné podmienky. Chýbalo im vyčlenenie vlastných priestorov, úprava úväzku nebola v súlade s nariadením vlády o miere vyučovacej povinnosti vo vzťahu k výchovnému/kariérovému poradenstvu alebo vzhľadom na ich poradenskú činnosť v oblasti výchovného i kariérového poradenstva nemali upravený rozvrh hodín. Riaditelia škôl, ako to vyplynulo z rozhovorov, im zabezpečili primerané vybavenie prostriedkami IKT, prístup k internetu a k informáciám na webových stránkach. ***V dotazníku nepovažovalo 82 % poradcov prácu spojenú s kariérovým poradenstvom za náročnú. Zatiaľ čo náročná bola pre 9 % poradcov a posúdiť jej náročnosť nevedelo 9 %.***

Systematické kontinuálne vzdelávanie³ v oblasti kariérového poradenstva absolvovalo iba 18 % poradcov. V dotazníkoch priznali, že ich účasť na vzdelávacích podujatiach bola často nepravidelná alebo sporadická. Pätina poradcov (21%) sa nezúčastňovala odborných seminárov alebo konferencií a 61 % sa nezapojilo do žiadneho národného projektu. Zvyšovanie odborných kompetencií účasťou na národných projektoch potvrdila iba tretina (35 %) opýtaných. Viacerí výchovní/kariéroví poradcovia *nevedeli posúdiť* metodickú pomoc Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ), Metodicko-pedagogického centra (MPC) a Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV) z dôvodu, že ju nevyužívali a o ponuku vzdelávacích aktivít sa nezaujímal (graf č. 1). Výrazne vyššiu spokojnosť (odpovedali *áno, skôráno*) prejavili s metodickou

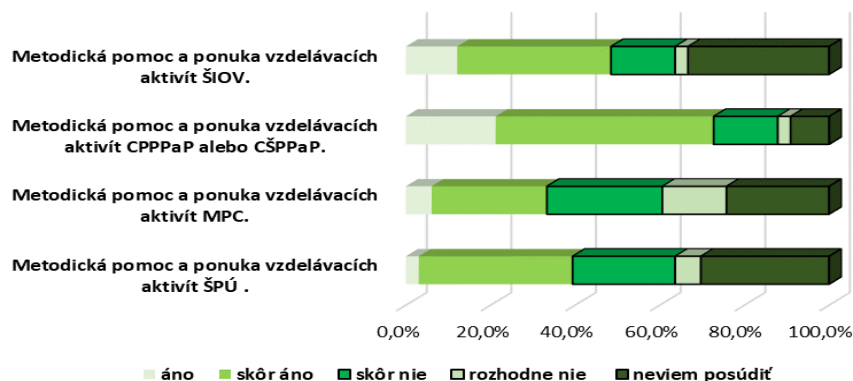
¹ ZŠ s MŠ, Horné Obdokovce 393; ZŠ s MŠ Mateja Funtíka. Čs. armády 109/91, Očová; ZŠ, Kollárova 2, Svätý Jur

² ZŠ s MŠ, Cerovo 58

³ absolvovali vzdelávanie – Profesijná orientácia žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu

pomocou a ponukou školení CPPPaP alebo ČŠPPaP, ich absolvovaním získali nové informácie pre skvalitnenie svojej činnosti. Celkovo však medzi respondentmi prevažovala nespokojnosť s prínosom ponúkaných vzdelávaní, najmä s nedostatkom potrebných informácií súvisiacich s činnosťou v oblasti kariérového poradenstva. ***Kvalitu poskytovaných služieb kariérového poradenstva v školách oslaboval nižší záujem poradcov zúčastňovať sa vzdelávacích aktivít ale najmä skutočnosť, že vzdelávania neposkytovali dostatok informácií z oblasti rozvíjania študijnno-profesijných záujmov žiakov, vytvárania kariérových plánov, poskytovania podpory skupinám žiakov, ktorým vo vyššej miere hrozilo riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky.***

Graf č. 1 Spokojnosť s metodickou pomocou a ponukou vzdelávacích aktivít

Podpora kooperácie a participácie rozmanitých subjektov pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce

Kooperácia a participácia výchovných/kariérových poradcov pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce bola aktívna najmä s pedagogickými zamestnancami školy, so strednými školami (SŠ) a menej so zákonnými zástupcami žiakov. S pedagogickými zamestnancami participovali prevažne na plánovaní aktivít, besied, exkurzií. S triednymi učiteľmi 8. a 9. ročníka kooperovali pri rozvíjaní študijnno-profesijných záujmov žiakov, vrátane žiakov so ŠVVP. Spoločne organizovali stretnutia so zákonnými zástupcami, na ktorých poskytovali základné informácie súvisiace s voľbou povolania žiakov, s termínmi podávania prihlášok na SŠ. V 16 % subjektov výchovní/kariéroví poradcovia charakterizovali vzájomnú kooperáciu s pedagógmi škôl ako málo operatívnu, nekonštruktívnu. V prevažnej väčšine subjektov informácie o SŠ, o odbornom vzdelávaní a príprave vo všetkých odboroch vzdelávania čerpali najmä z webových sídiel škôl alebo prostredníctvom besied a prezentácií učiteľov SŠ priamo v ZŠ či účasťou žiakov 8. a 9. ročníka na dňoch otvorených dverí. V 16 % hodnotených subjektov nevenovali rozvíjaniu partnerstva so SŠ náležitú pozornosť. Väčšina poradcov vyjadrila v dotazníku spokojnosť s informáciami, ktoré im SŠ poskytovali v printovej podobe. S množstvom a obsahom poskytovaných informácií na webových stránkach škôl nebola spokojná takmer štvrtina (24 %) z nich. So zákonnými zástupcami žiakov 8. a 9. ročníka sa stretávali výchovní/kariéroví poradcovia predovšetkým na celoškolských i triednych zasadnutiach, kde ich informovali o možnostiach štúdia na SŠ, o formách vzdelávania v technických odboroch študijného alebo učebného odboru a o kritériách prijímacieho konania. Menej využívali individuálne konzultácie s rodičmi cielene zamerané na hľadanie takých vzdelávacích ciest pre žiaka, ktoré by zodpovedali jeho potenciálu. V 16 % škôl spolupráca poradcov a zákonných zástupcov žiakov stagnovala, využívanie bežných foriem komunikácie (nástenky, webové sídlo, stretnutia zákonných zástupcov, individuálna komunikácia) nevzbudzovalo ich výrazný záujem o nadviazanie kontaktov so školou. Prevažná časť pedagógov sa pri činnosti kariérového poradenstva riadila metodickými usmerneniami CPPPaP, zúčastňovali sa (73 % poradcov) na informačných stretnutiach, kde získavali

materiály a pomôcky pre poradenskú prácu v oblasti profesijnej orientácie žiakov. Medzi spoločne realizované aktivity patrili aj besedy, prednášky. Pre žiakov 8. a 9. ročníka zabezpečovali zamestnanci CPPPaP v školách diagnostiku s cieľom komplexne zisťovať ich študijno-profesijné predpoklady. Prevažne ju však absolvovali tí žiaci, ktorí ešte neboli rozhodnutí o správnosti výberu strednej školy, resp. budúceho povolania. Informácie o výsledku diagnostiky sprostredkúvali zákonným zástupcom zamestnanci poradenského zariadenia a školy ich nemali k dispozícii. Ojedinele sa žiaci ZŠ diagnostiky profesionálnej orientácie vôbec nezúčastňovali, čo školy odôvodňovali nezáujmom zákonných zástupcov i samotných žiakov. Záznamy o spolupráci s CPPPaP, alebo iné preukázateľné výstupy z nej nemali k dispozícii v 23 % subjektoch.

Takmer polovica škôl (48 %) pri zabezpečovaní informácií o možnostiach uplatnenia žiakov na trhu práce v regióne a v SR nenadviazala spoluprácu s príslušným oddelením Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR). V dotazníku 40 % výchovných/kariérových poradcov uviedlo, že mali nedostatok informácií od príslušného oddelenia ÚPSVaR SR, získavali ich len vo forme letákov, 9 % sa k výroku nevedelo vyjadriť. Pravidelné kontakty so zamestnávateľmi neudržiavalo až 45 % sledovaných škôl. Viac ako polovica subjektov nadviazala partnerstvá so zamestnávateľmi zapojenými do duálneho vzdelávania (napr.: *Wolksvagen Sučany, KIA, Mondi SCP Ružomberok a. s., Chemosvit...*). Žiakom a ich zákonným zástupcom poskytovali informácie o duálnom vzdelávaní i o jeho výhodách. Partnerstvá s dobrovoľníckymi centrami nepodporovali až v 77 % hodnotených ZŠ. Aktívnu kooperáciu preukázali iba ZŠ Žilinského a Trenčianskeho kraja. Dobrovoľnícke centrá poskytovali žiakom informácie o dobrovoľníctve a umožňovali im získať praktické skúsenosti z činností v oblastiach súvisiacich s výberom ich povolania/študijného zamerania. ***Kooperácia a participácia s viacerými subjektmi dôležitými pri poskytovaní informácií o potrebách trhu práce bola v tretine škôl nepružná, málo efektívna.***

Kariérové poradenstvo v škole, systém poskytovania poradenstva a informácií žiakom a zákonným zástupcom

V hodnotených školách bolo kariérové poradenstvo poskytované celkovo 10 709 žiakom (5 370 v nultom ročníku a na prvom stupni, 5 339 na druhom stupni), z nich bolo 926 so zdravotným znevýhodnením (ZZ), 362 zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP), 97 nadaných a 443 žiakov z marginalizovaných rómskych komunít (MRK). Vzhľadom na narastajúci počet a špecifické potreby žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) nemali v školách zabezpečené podmienky pre pôsobenie podporných inkluzívnych tímov. Iba v 1 škole⁴ sa inkluzívny tím intenzívnejšie venoval žiakom so ŠVVP, čím sa vytvoril širší priestor pre prácu kariérového poradcu. V prevažnej väčšine hodnotených škôl nezaviedli samostatnú funkciu kariérového poradenstva, uprednostnili model, v ktorom mal výchovný poradca v kompetenčnej náplni aj úlohy kariérového poradcu. Takmer tretina (32 %) poradcov nemala vypracovanú samostatnú víziu, stratégiu činnosti kariérového poradenstva. Z analýzy dokumentácie vyplynulo, viedli štatistické údaje o žiakoch pre potreby prijímacieho konania, evidovali údaje o stretnutiach s učiteľmi SŠ, o spolupráci s CPPPaP či s triednymi učiteľmi. Aktivity za aktuálny školský rok opísali v správe o výchovnom poradenstve, zväčša neanalyzovali jej silné a slabé stránky, prínos realizovaných činností. Výchovné intervencie a realizácia pedagogicko-psychologického diagnostikovania či testovania profesijnej orientácie sa zameriavali predovšetkým na žiakov 8. a 9. ročníka, len ojedinele na žiakov nižších ročníkov⁵. Diagnostiku vykonávali odborní zamestnanci príslušných CPPPaP, bola organizovaná hromadne v priestoroch škôl alebo individuálne v poradenských zariadeniach. Prevažovala však diagnostika profesijnej orientácie tých žiakov

⁴ ZŠ, Novomeského 11, Trenčín

⁵ ZŠ s MŠ, J. V. Dolinského 2, Martin – v 7 ročníku

9. ročníka, ktorí si neboli istí svojím výberom školy. Iba ojedinele boli výsledky diagnostiky prekonzultované so zákonným zástupcom žiaka. Kariéroví poradcovia ich neprepájali s vlastnými zisteniami o žiakovi, neuplatňovali v poradenskej činnosti pri rozvíjaní jeho záujmov. Využitelnosť výsledkov doteraz realizovanej diagnostickej činnosti potvrdilo v zadanom dotazníku 67 % opýtaných poradcov. Ostatní uviedli, že získanie výsledkov diagnostiky bolo v značnej miere ovplyvnené ochotou a vôľou zákonného zástupcu, ktorý dával na diagnostikovanie žiaka súhlas. Viacerí z nich sa však bližšie o výsledky diagnostiky svojho dieťaťa nezaujímal. V činnosti 45 % kariérových poradcov absentovala práca so žiakmi v nižších ročníkoch alebo práca so žiakmi so ZZ, zo SZP, z MRK. V rozhovoroch sa vyjadrili, že vzhľadom na plnenie množstva administratívnych úloh vyplývajúcich z ich výchovno-poradenskej činnosti a tiež úloh vychádzajúcich z inej pozície, ktorú tiež zastávali (*triedny učiteľ, koordinátor vo výchove a vzdelávaní, predseda predmetovej komisie...*), nemali na plnenie týchto činností dostatok priestoru. Iba v 55 % subjektov venovali pomoc a podporu aj žiakom, ktorým vo zvýšenej miere hrozilo riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky (*žiakom so ZZ, zo SZP, z MRK*). Niektorí z týchto žiakov⁶ pochádzali z uzavretých komunít a ťažšie sa prispôbovali zmenám, vyberali si učebné odbory v SŠ situovaných najbližšie k miestu ich bydliska. Poradcovia s nimi riešili najmä otázky týkajúce sa ich obavy z ekonomických dôsledkov štúdia (*cestovné náhrady, popípade umiestnenie v školských internátoch*), obavy z cestovania a pochybnosti o ich prijatí v novom kolektíve. Viacerí po dovŕšení 16 rokov veku keď ukončili školskú dochádzku v nižšom ako deviatom ročníku, zostávali doma, nechceli pokračovať v ďalšom vzdelávaní. ***Kariérové poradenstvo oslabovalo nevypracovanie samostatnej vízie a stratégie orientujúcej sa na výraznejšiu pomoc žiakom pri stanovovaní realistických vzdelávacích a profesionálnych cieľov už od nižších ročníkov nižšieho stredného vzdelávania a nezacielenie sa na účinnejšie poskytovanie podpory žiakom, ktorým vo zvýšenej miere hrozí riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky.***

Kariéroví poradcovia zakomponovali do plánov svojej činnosti individuálnu prácu so žiakmi končiacich ročníkov, monitorovanie záujmu žiakov o SŠ, smerovanie ich záujmu o duálne vzdelávanie. Prostredníctvom informácií uvedených na webových sídlach škôl deklarovali svoju koordinačnú činnosť, sprostredkovanie prepojenia školy a zákonného zástupcu s poradenskými a inými odbornými zariadeniami, ponúkali možnosť konzultácií pre rodičov žiakov končiacich povinnú školskú dochádzku. V praxi však viaceré z týchto aktivít neuskutočňovali. V ich dokumentácii absentovali záznamy o výsledkoch konzultácií so žiakmi a s ich rodičmi, exaktné vyhodnocovanie realizovaných činností i aktivít a ich predpokladaný prínos. V rozhovoroch vyslovili poradcovia presvedčenie, že mali vytvorený efektívny systém poradenskej činnosti, využívali štandardné metódy prenosu informácií, spôsoby komunikácie a formy spolupráce. Pri usmerňovaní kariérového vývinu žiakov zohľadňovali ich výchovno-vzdelávacie výsledky a individuálne dispozície, výsledky pozorovania žiakov učiteľmi, konzultácie s triednymi učiteľmi. V dotazníku s tvrdením, že *o možnostiach ďalšieho štúdia informujú rodičov najmä triedni učitelia* súhlasilo 27 % poradcov, 9 % nevedelo výrokom posúdiť a nesúhlasilo s ním 64 %. Plán konzultačných hodín nemala vyhotovený viac ako polovica (61 %) kariérových poradcov, napriek tomu v dotazníku až 88 % z nich vyjadrilo presvedčenie, že žiaci mali záujem s nimi individuálne konzultovať výber svojho ďalšieho štúdia.

Úroveň poskytovania kariérového poradenstva a jeho prínos posudzovalo 1 267 žiakov v dotazníku pomerne kriticky. Väčšina (83 %) z oslovených žiakov považovala za dôležité mať v škole kariérového poradcu. Napriek tomu pomerne vysoké percento žiakov:

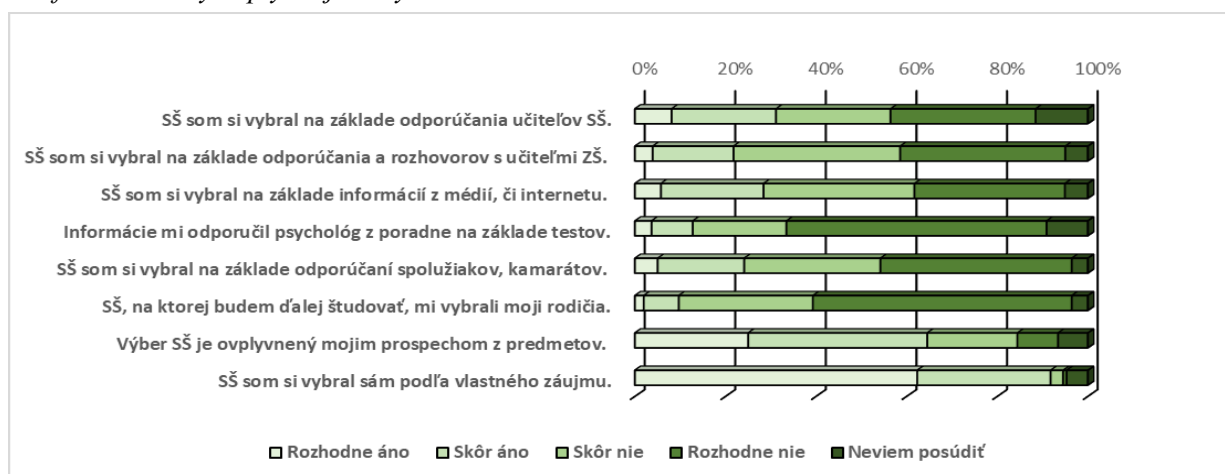
✓ nepoznalo kariérového poradcu (28 %)

⁶ v ZŠ Banskobystrického kraja

- ✓ 34 % nemalo vedomosť o tom, že kariérový poradca má vyhradené konzultačné hodiny, počas ktorých sa s ním môžu radiť o výbere školy a 20 % žiakov sa k tejto skutočnosti nevedelo vyjadriť
- ✓ 69 % sa nezúčastnilo osobného rozhovoru s kariérovým poradcom
- ✓ 67 % bolo presvedčených, že ich rodičia sa nezúčastnili stretnutí, na ktorých by im kariérový poradca poskytoval informácie o možnostiach ďalšieho štúdia a 10 % sa nevedelo k výroku vyjadriť, nemalo o stretnutiach vedomosť
- ✓ 43 % uviedlo, že im škola neposkytla možnosť vykonať test profesionálnej orientácie, pomocou ktorého sa mohli dozvedieť, aká profesia by pre nich bola vhodná a 11 % nemalo o tejto možnosti žiadnu informáciu
- ✓ 40 % nebolo presvedčených o tom, že ich učitelia poznajú a vedia im odporučiť školu, ktorá by bola pre nich najvhodnejšia a 11 % sa k výroku nevedelo vyjadriť
- ✓ 29 % nebolo spokojných s podporou učiteľov prvého stupňa pri rozvíjaní ich záujmov a 15 % sa nevedelo/nechcelo k tvrdeniu vyjadriť
- ✓ 30 % si myslelo, že nemali vytvorený priestor a príležitosti vykonávať na hodinách fyziky, chémie, biológie i techniky zaujímavé praktické činnosti, pokusy a 7 % sa nevyjadrilo
- ✓ 20 % žiakov bolo presvedčených, že im škola neposkytovala dostatočné množstvo informácií o možnostiach ďalšieho štúdia a 8 % nevedelo túto skutočnosť posúdiť
- ✓ 40 % si myslelo, že škola neorganizuje dostatok informačných stretnutí týkajúcich sa voľby povolania a 15 % nevedelo zaujať stanovisko

Takmer všetci oslovení žiaci (97 %) považovali výber SŠ za dôležitý krok vo svojom živote. V dotazníku uviedli, že si ďalšie štúdium vyberali najmä na základe vlastného rozhodnutia. Výraznejšie bol ich výber ovplyvnený sebareflexiou vo vzťahu k prospechu z jednotlivých predmetov, informačnými stretnutiami s učiteľmi SŠ alebo samotnými návštevami v týchto školách (graf č. 2). Viacerých z nich pri rozhodovaní ovplyvnili aj informácie z médií či internetu, iných nasmerovali rozhovory so spolužiakmi, kamarátmi. Pomerne málo žiakov získalo dôležité informácie o vhodnom štúdiu od psychológa z CPPP a P (odpovedali *skôr nie*, *rozhodne nie*, *neviem posúdiť*). Na základe uvedených údajov možno konštatovať nízky vplyv kariérového poradenstva na výber budúceho štúdia žiakov.

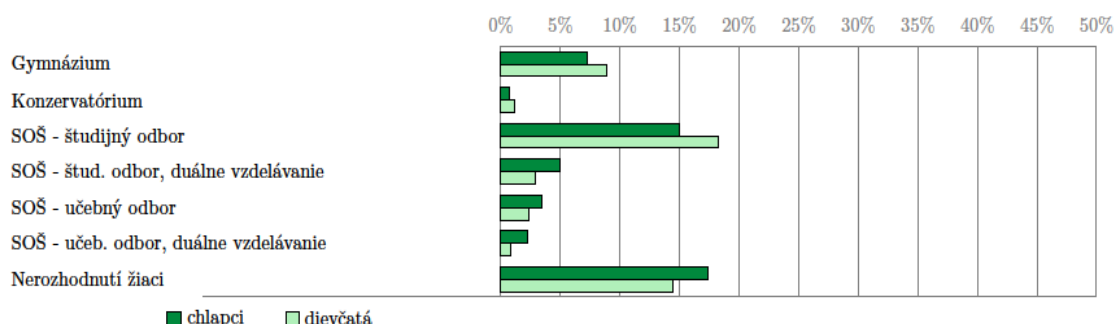
Graf č. 2 Faktory ovplyvňujúce výber SŠ

Údaje o predbežnom výbere ďalšieho štúdia žiakov v aktuálnom školskom roku (2019/2020) skresľovala najmä skutočnosť, že žiaci 8. ročníka (31 %) nemali ešte jasnú predstavu o škole, na ktorej by chceli študovať. V skupine nerozhodnutých žiakov bolo viac chlapcov (220 chlapcov a 183 dievčat) a vyšší počet z nich mal záujem pokračovať v štúdiu v duálnom vzdelávaní študijného alebo učebného odboru v SOŠ (graf č. 3). Dievčatá mali vyšší záujem študovať na gymnázium, konzervatóriu a v študijnom odbore v SOŠ. Pokračovať vo vzdelávaní

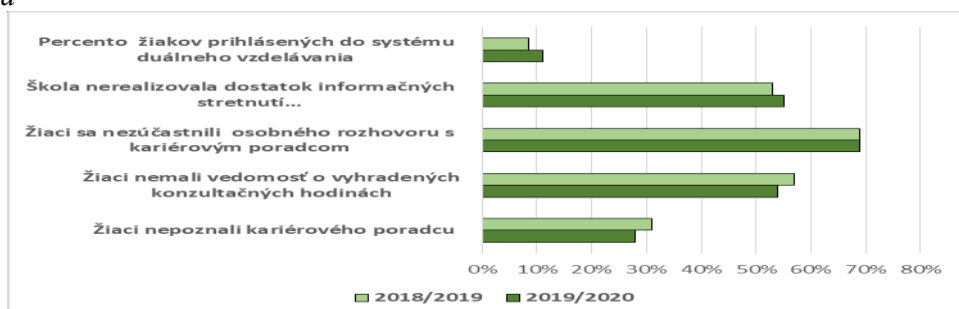
na gymnázium sa rozhodlo celkovo 16 % respondentov (92 chlapcov a 112 dievčat), v SOŠ v študijnom odbore 33 % (190 chlapcov a 231 dievčat), v učebnom odbore 6 % žiakov (44 chlapcov a 30 dievčat) a na konzervatóriu necelé 2 % (10 chlapcov a 15 dievčat). Vzdelávať sa v SOŠ v systéme duálneho vzdelávania v študijnom odbore bolo rozhodnutých len 8 % žiakov (63 chlapcov a 37 dievčat) a v učebnom odbore 3 % (29 chlapcov a 11 dievčat).

Graf č. 3 Percentuálny podiel žiakov hlásiacich sa na jednotlivé druhy škôl podľa ich predbežného záujmu v školskom roku 2019/2020

K dôvodom, prečo sa na duálne vzdelávanie hlásil nižší počet žiakov, možno priradiť nedostatočné nadväzovanie spolupráce kariérových poradcov so zamestnávateľmi, ktorí vzdelávali žiakov v systéme duálneho vzdelávania a nedostatočné oboznamovanie žiakov s jeho výhodami. Školy poskytovali žiakom málo informácií o takejto forme vzdelávania, o povolaniach potrebných pre trh práce a o uplatnení sa absolventov vzdelávania v praxi. Uvedené zistenia potvrdili aj žiaci svojimi odpoveďami v dotazníku: 31 % žiakov považovalo poskytovanie informácií o duálnom vzdelávaní a jeho výhodách za nedostatočné a 13 % nevedelo k výroku zaujať stanovisko. Porovnanie odpovedí žiakov v dotazníkoch zameraných na posúdenie kvality služieb poskytovaných v rámci kariérového poradenstva zadaných v školskom roku 2018/2019 a následne v školskom roku 2019/2020 preukázalo v tejto oblasti iba mierny pozitívny posun (graf č. 4). Kariérového poradcu nepoznalo 28 % respondentov (v predchádzajúcom šk. r. 31 %). Vedomosť o vyhradených konzultačných hodinách, počas ktorých sa s kariérovým poradcom mohli radiť o výbere školy nemalo 54 % žiakov (v predchádzajúcom šk. r. 57 %). Osobného rozhovoru s kariérovým poradcom sa nezúčastnilo 69 % žiakov (rovnako ako v predchádzajúcom šk. roku) a presvedčených žiakov o tom, že škola nerealizovala dostatok informačných stretnutí pre žiakov a ich rodičov bolo 55 % (v predchádzajúcom šk. r. 53 %). Nízky počet (11 %) prihlásených žiakov do systému duálneho vzdelávania (v predchádzajúcom šk. r. 8,5 %) naďalej poukazoval na málo aktívnu spoluprácu škôl s inými subjektami. **Systém poskytovania kariérového poradenstva v školách vykazoval znaky formálnosti a celkový prístup k riešeniu problematiky profesijnej orientácie žiakov nebol cielený a premyslený.**

Graf č. 4 Porovnanie odpovedí žiakov posudzujúcich kvalitu služieb kariérového poradenstva v školskom roku 2018/2019 a 2019/2020 a percento prihlásených žiakov do systému duálneho vzdelávania

Závery

Zmena systému kariérového poradenstva, platná od septembra 2019, vytvorenie samostatnej pozície kariérového poradcu a posilnenie jeho kompetencií, nepriniesla v oblasti usmerňovania kariérového vývinu žiakov očakávané zmeny. Naďalej sa uplatňoval model výchovného poradenstva a prevencie, ktorý kumuloval úlohy výchovného i kariérového poradenstva. Kariéroví poradcovia neboli dostatočne kompetenčne pripravení na plnenie celej škály očakávaných činností. Kvalitu služieb oslaboval ich nižší záujem zúčastňovať sa vzdelávacích aktivít ale najmä skutočnosť, že im vzdelávanie neposkytovalo dostatok informácií práve z oblasti rozvíjania študijnno-profesijných záujmov jednotlivcov, vytvárania kariérových plánov, poskytovania podpory skupinám žiakov, ktorým vo vyššej miere hrozilo riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky. Systém poskytovania kariérového poradenstva v školách vykazoval znaky formálnosti a celkový prístup k riešeniu problematiky profesijnej orientácie žiakov nebol cielený a premyslený. Systémové chyby sa prejavili v jeho plánovaní a projektovaní poradenskej činnosti, čo negatívne ovplyvňovalo aj stanovovanie realistických vzdelávacích a profesionálnych cieľov jednotlivcov. Poradcovia (82 %) nepovažovali prácu spojenú s kariérovým poradenstvom za náročnú, zrejme aj preto, že ju nevykonávali komplexným a vyčerpávajúcim spôsobom. Nezaistovali cielené poradenstvo a diagnostiku postupne od nižších ročníkov a poradenské služby výrazne neorientovali na žiakov so ZZ, zo SZP, z MRK. Diagnostiky v oblasti profesionálnej orientácie sa nezúčastňovali všetci žiaci 8. a 9. ročníka, ale len tí, ktorí ešte neboli rozhodnutí kde budú pokračovať v ďalšom štúdiu. Absentovalo využitie aj iných možností testovania, pomocou ktorých sa mohli žiaci dozvedieť, aká profesia by bola pre nich vhodná. Nedostatky sa prejavili aj v nedôslednom zabezpečení kooperácie so všetkými dôležitými partnermi pri zbere informácií o potrebách trhu práce. Nízky počet prihlásených žiakov do systému duálneho vzdelávania naďalej poukazoval na málo aktívnu spoluprácu so SŠ poskytujúcimi duálne vzdelávanie, na nedôslednú komunikáciu so zamestnávateľmi i na neefektívny prenos informácií napr. aj o výhodách štúdia v systéme duálneho vzdelávania. V malej miere bola využívaná forma individuálnej konzultácie s rodičmi zameraná na hľadanie vhodných vzdelávacích ciest, ktoré by zodpovedali potenciálu ich dieťaťa. Na základe uvedených údajov možno konštatovať málo účinný vplyv kariérového poradenstva na usmerňovanie kariérového vývinu žiakov.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- ustanoviť v školách samostatnú funkciu kariérového poradcu
- vypracovať strategický plán kariérového poradenstva už od ročníkov primárneho vzdelávania, identifikovať v ňom špecifiká kariérového vývinu žiakov z ohrozených skupín (so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia a z marginalizovaných rómskych komunít, prípadne deťom cudzincov, vrátane detí migrantov a detí s migrantským pôvodom)
- oboznamovať všetkých žiakov školy a ich zákonných zástupcov s náplňou kariérového poradenstva
- motivovať žiakov k účasti na osobných rozhovoroch s kariérovým poradcom, ktoré umožnia identifikovať ich záujmy, ambície a možnosti ďalšieho štúdia
- zabezpečovať testovanie profesijnej orientácie žiakov v spolupráci s CPPPaP,
- ponúkať testovanie zamerané na zisťovanie predpokladov pre budúce štúdium všetkým žiakom (aj tým, ktorí sú si istí výberom ďalšieho štúdia), s cieľom poskytnúť im nové informácie, ktoré môžu ich rozhodnutie ovplyvniť
- umožniť žiakom stretnutie s odbornými zamestnancami CPPPaP s cieľom poskytnúť im podporu a pomoc pri voľbe ďalšieho štúdia
- posilniť spoluprácu so zamestnávateľmi a SOŠ poskytujúcimi duálne vzdelávanie

- zintenzívniť v súvislosti s požiadavkami trhu práce spoluprácu s ÚPSVaR SR s cieľom vzbudiť záujem žiakov o duálne vzdelávanie v študijných i učebných odboroch SŠ
- nadviazať kooperáciu s dobrovoľníckymi centrami a propagovať ich prácu medzi žiakmi
- organizovať pravidelne stretnutia pre žiakov a ich zákonných zástupcov so zámerom poskytnúť im dostatok informácií o možnostiach štúdia/vol'be povolania, vrátane duálneho vzdelávania a o aktuálnych informáciách a požiadavkách trhu práce v regióne, v SR, v EÚ
- voliť a aplikovať vhodné poradenské intervencie vo vzťahu k individuálnym schopnostiam, potrebám a vzdelávacím problémom každého žiaka
- motivovať výchovných/kariérových poradcov k ďalšiemu vzdelávaniu v oblasti kariérového poradenstva, podporovať zvyšovanie ich odborných kompetencií

Zriaďovateľom

- poskytovať finančné prostriedky na podporu skvalitňovania služieb školy v oblasti kariérového poradenstva

Metodicko-pedagogickému centru

- poskytovať ponuku vzdelávacích podujatí zameraných na oblasť kariérového poradenstva so zreteľom na špecifiká realizácie činnosti kariérového poradcu

Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania

- zintenzívniť metodickú pomoc a rozšíriť ponuku vzdelávacích aktivít súvisiacich s kariérovým poradenstvom pre ZŠ
- spolupracovať so vzdelávacími inštitúciami pri vytváraní edukačných programov pre kontinuálne vzdelávanie kariérového poradcu

Centru pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

- naďalej realizovať programy zamerané na kariérové poradenstvo
- poskytovať školám i zákonným zástupcom informácie o výsledku diagnostiky profesionálnej orientácie žiaka
- zintenzívniť podporu a pomoc školám, ktoré vzdelávajú žiakov so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia, z marginalizovaných rómskych komunít, u ktorých je zvýšené riziko predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky v oblasti ich kariérového vývinu a profesionálnej orientácie

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- znížiť počet hodín priamej výchovnej činnosti (základný úväzok) výchovného poradcu i kariérového poradcu